

A SZEMÉLYISÉG

A viselkedésnek, a gondolkodásnak és az érzelmeknek az a jellegzetes mintázata, amely meghatározza a személy környezetéhez való viszonyát.

Kosztolányi/Latinovits:

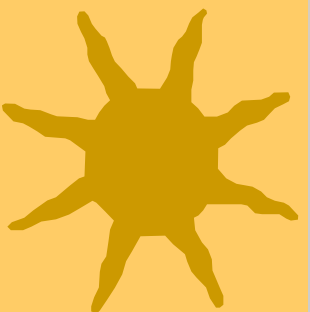
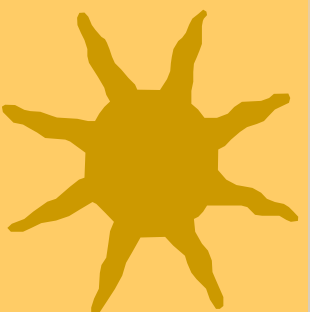
Halotti beszéd

A személyiség

Egységes elmélete nincs.
Irányzatonként más az értelmezése.

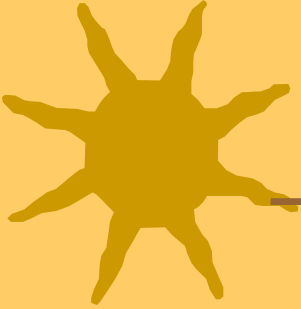

A SZEMÉLYISÉG

**Mindegy hol tartunk és milyen gyorsan
haladunk az úton, az irány a fontos.**

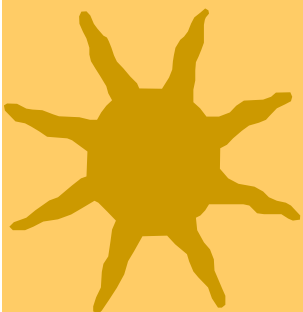
A személyiség

Az individuum szintjén tanulmányozva a személyiséget megállapítható, hogy az egyes személyiségvonások nem következetesen, hanem **KONTEXTUSTÓL /helyzettől / FÜGGŐEN ÉRVÉNYESÜLNEK.** (Hewston,

Szociálpszichológia 43. old. KJK 1995)

Tipológiák

- Régi törekvés a tipizálás. Theophrasztosz /i.e.372-287/ Arisztotelész utóda az athéni líceum élén. Harminc személyiségtípusra tett javaslatot.
- A tipológia lehetőséget adott a pszichológiának a XIX. sz. végén, hogy kitörjön az egyediségből.

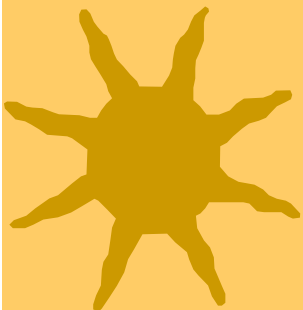
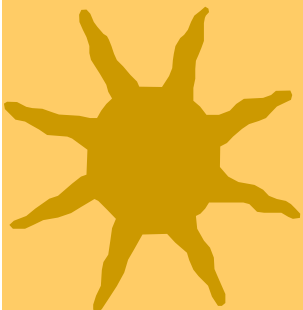
Vérmérsékleti típusok

- Ez a legősibb ismert pszichológiai elmélet. Bizonyos elemei ma is közel állnak a tudományos elméletekhez.
- A tan gyakorlati alkalmazásában rejlő vonzerő sok sarlatánt vonzott a XIII.sz -től.
- A XVIII. sz. -ban, az angol parlament büntető intézkedéseket hozott azok ellen, akik visszaéltek a fiziognómiában szerzett ismereteikkel.

Hippokratesz és Galenus által is használt tipológia

Kozmikus elemek	Tulajdonságok	Megfelelő nedvek	Temperamentumok
Levegő	Meleg nedves	Vér	Szangvinikus
Föld	Hideg száraz	Fekete epe	Melankolikus
Tűz	Meleg száraz	Sárga epe	Kolerikus
Víz	Hideg nedves	Nyálka	Flegmatikus

Allport: A személyiség alakulása **49. old táblázata** és 53.old 4 ábrája

Hippokratesz és Galenus által is használt tipológia

→ Szangvinikus: bizakodó

→ Melankolikus: szomorú

→ Kolerikus: lobbanékony

→ Flegmatikus: közönyös

Arcvonástan (fiziognómia)

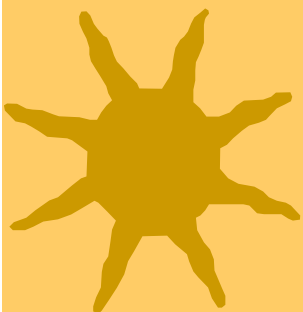
– Arisztotelésznek tulajdonítják a legrégebbi e tárgyban írt értekezést, amelynek címe *Physiognomonika*.

– A csontozat és izomzat jellegzetességeit hozta összefüggésbe a személyiséggel (jellemmel)

Allport: A személyiség alakulása 49. old táblázata és 53.old **4 ábrája**

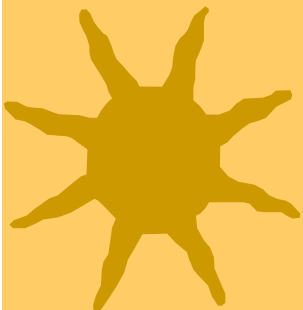

Irodalmi példák

- Az irodalom az írók nagyszerű jellemrajzai az egyes személyiségtípusokat, karaktereket nagyszerűen ábrázolták (hasonlóan, mint Theophrastos)

Irodalmi példák

A XVII. sz. ban Jean de la Bruyère, **Jellemek** c. művében így ír:
Gilton friss színű, telt arcú, bő tokájú, tekintete szilárd merész, a válla széles, mellét kidüllesztí s biztos és határozott léptekkel jár. Mindig nagy önbizalommal beszél; ha valaki szól hozzá, kétszer is elismélteti szavát, és csak fél füllel figyel arra, amit mondanak neki. Hatalmas zsebkendője van, s nagy zajjal fújja ki az orrát; jó messzire köp, s hangosan tüsszent. Alszik nappal, alszik éjjel, és éjjel is nappal is mélységesen: társaságban is nyugodtan hortyog. ...Hogyha egyenrangúakkal sétál, mindig ő van középen; megáll, a többiek is megállnak; továbbmegy, s a többiek is vele tartanak. Ha valaki szót emel, félbeszakítja, kijavítja. Mindig vidám, türelmetlen, öntelt, közügyekről titokzatos képpel beszél, azt hiszi magáról, csupa szellem, ész és tehetség.

Gilton gazdag.

A személyiség témává válása: *William Stern /1871-1938/*

Ő tanulmányozta először természetes helyzetben a személyiséget. A tanúvallomások megbízhatóságát vizsgálta.

Σ Az egyéni tulajdonságok az **öröklött** lehetőségek és a **környezet** együttes hatása alatt fejlődnek.

Az ember **egyedi, változékony és nyitott** rendszer.

Alaktan: Ernst Kretshmer /1888-1964/

Sheldon (1899-1977)

Testalkat alapján valószínűsít bizonyos temperamentumot, személyiségjegyeket, betegségeket.

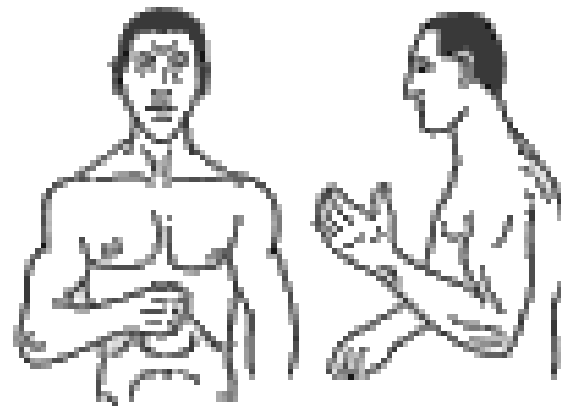
Piknikus - mániás-depresszív

Leptoszom - hasadásos elmebaj

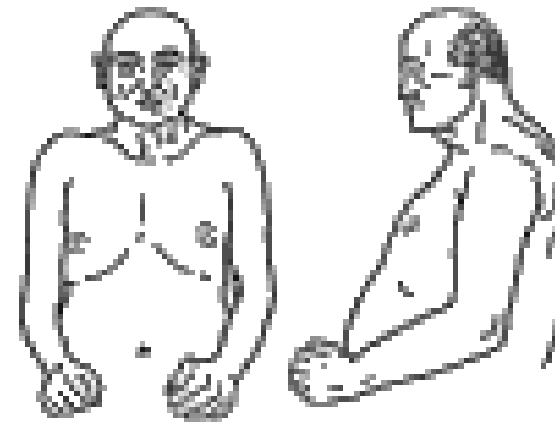

Atletikus - epilepszia

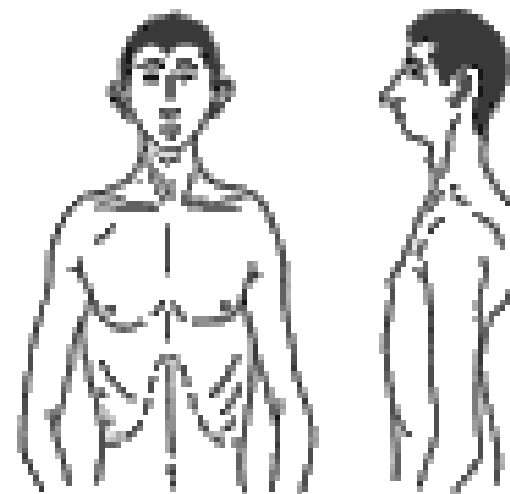
ATLETIKUS

PIKNIKUS

LEPTOSZOM

Az öröklődés

- szerepét ikerkísérletekkel vizsgálva az intelligencia genetikai meghatározottságát bizonyítottnak tekinthetjük. Mérések alapján, 4-5 ször erősebben határozta meg, mint a környezet.

Biológiai felfogás

- A vegetatív idegrendszer a biológiai hajtóerők székhelye. A központi idegrendszerben lakik a **személyiség**, míg környezetet a jutalom és a veszély forrásaként jellemzi.

(E.J Kempf 1928! A vegetatív funkciók és a személyiség)

Pszichológiai tipológia

Mérhetőség, felhasználhatóság

→ **S.Freud**

→ A személyiség dinamikájának modelljeként hármass felosztást javasolt.

- id ösztön én öröm elv
- ego reális én valóság elv
- superego felettes én elvárások

Sigmund Freud

- A gyermekkori fejlődést, az ott szerzett tapasztalatokat, (traumákat) meghatározónak tekinti a felnőtt személyiségének (életvezetési problémáinak) kialakulásában

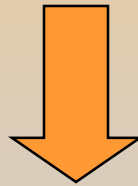

Sigmund Freud

- A tudati működés háttérében két nagy elemet feltételez.

Tudat

Tudatelőttés

Tudattalan

C.G. Jung /1875-1961/ tipológiája

A négy fő személyiségdimenzió

- └ *extraverzió - introverzió*
- └ *érzékelés - intuíció*
- └ *gondolkodás - érzés*
- └ *ítéletalkotás - percepció*

C.G. Jung: személyiségmodellje

Izsó Lajos előadása

Személyiségvonások elmélete

Gordon Allport /1897-1967/

Stern követője és tanítványa:

Közös vonások + személyes diszpozíciók

/összehasonlíthatóság / /egyedi mintázatok /

- 18000 tulajdonságot kifejező angol szó
- 4500 vonás
- 12+4 faktor

Raymond B. Cattell

faktoranalízissel 16 alapvető vonást
különített el.

tartózkodó - szívélyes

konkrét - absztrakt

érzelmi stabilitás - érzelmi labilitás

domináns - alárendelt

komoly - eleven

szabályszegő - szabálykövető

félénk - bátor

számító/haszonelvű - érzelmi beáll.

bizalomteli - gyanakvó

praktikus - fantáziadús

egyenes - titkolózó

magabiztos - aggódó

hagyományszerető - kísérletező

csoportember - önálló

hibatűrő - perfekcionista

nyugodt - feszült

J.Piaget (1969)

- Nem csak a **környezet**,
- nem csak az **öröklött** tulajdonságok,
- hanem az **egyéni aktivitás** is meghatározza a személyiségfejlődést!

- A mentális beállítódás a személyiség felépítésének kulcsa.

A. Maslow (1967)

- Megvizsgált „önmegvalósításban” sikeres személyeket, hírességeket, és a következő közös jellemzőket találta, amelyeket az érett személyiség jellemzőjeként fogadott el.

Az érett személyiség

A valóság reális érzékelése

Önelfogadás

Spontán viselkedés

Feladatközpontúság

Távolságtartás,

Intimitás

Függetlenség a környezettől

Az érett személyiség

Végtelen horizontok

Szociális érzés

Mély, de szelektív társas kapcsolatok

Etikai szilárdság

Humor (nem ellenséges)

Kreativitás

Mérhető-e a személyiség?

→ Szondy-teszt

→ TAT-teszt

→ Rorschach-teszt

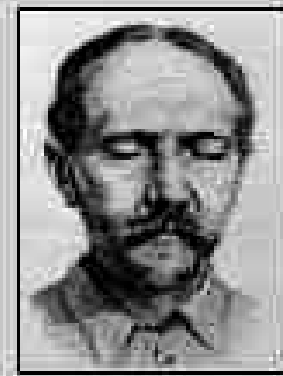
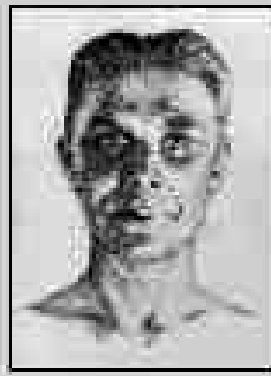
Szondi-teszt

- Nevét alkotójáról, Szondi Lipót magyar származású svájci pszichiáterről kapta.
- Jellemét tekintve az *averbális, projektív, választásos* tesztek sorába tartozik. A teszt felvétele során a vizsgált személy (vsz.) pszichiátriai kezelés alatt álló személyek arcképét osztályozza aszerint, hogy azokat rokonszenvesnek vagy ellenszenvesnek találja-e. Szondi szerint minden emberi választás – így a teszt képeinek rendezése is – ösztönök által determinált.

Szondi-teszt

Alföldi két pozitív prototíp:

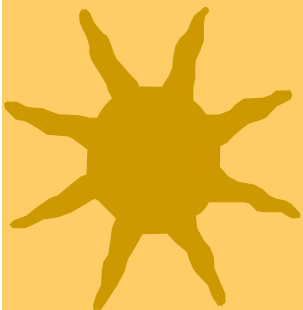
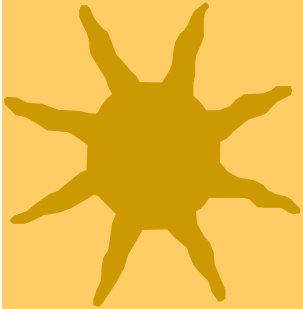
TAT-teszt

- **Thematic Apperception Test**
- **H. A. MURRAY** tesztjét 1935-ben dolgozta ki, amelynek többször átdolgozott változatát 1943 óta napjainkban is használják.
- **A személyiség és neurózis diagnosztikát szolgálja. A 31 képtábla tesztfelvétel ideje kb. 100 perc. 1989-ben kiadtak hozzá egy pszichoanalitikus megközelítésű szakkönyvet. Magyar szerzőtől is létezik hozzá szakirodalom.**

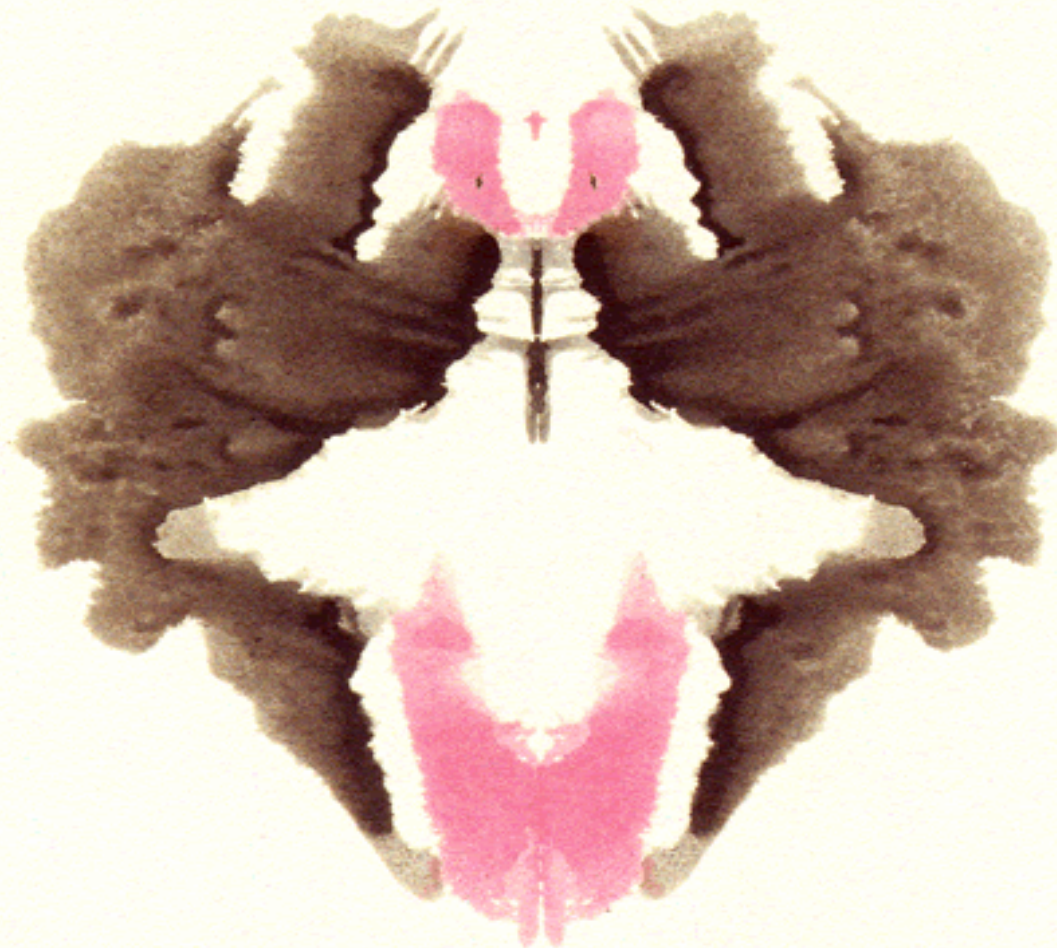

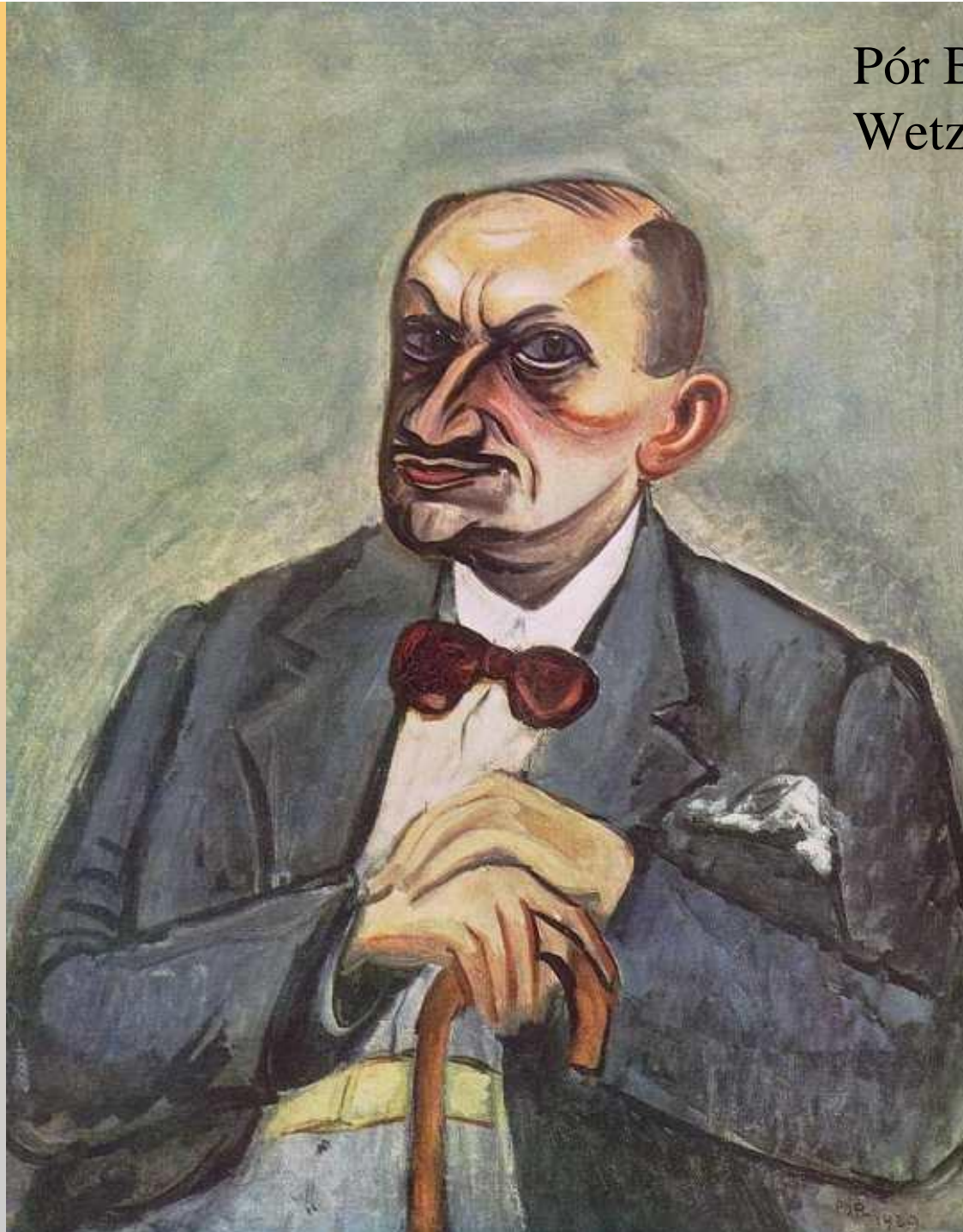
Rorschach-teszt

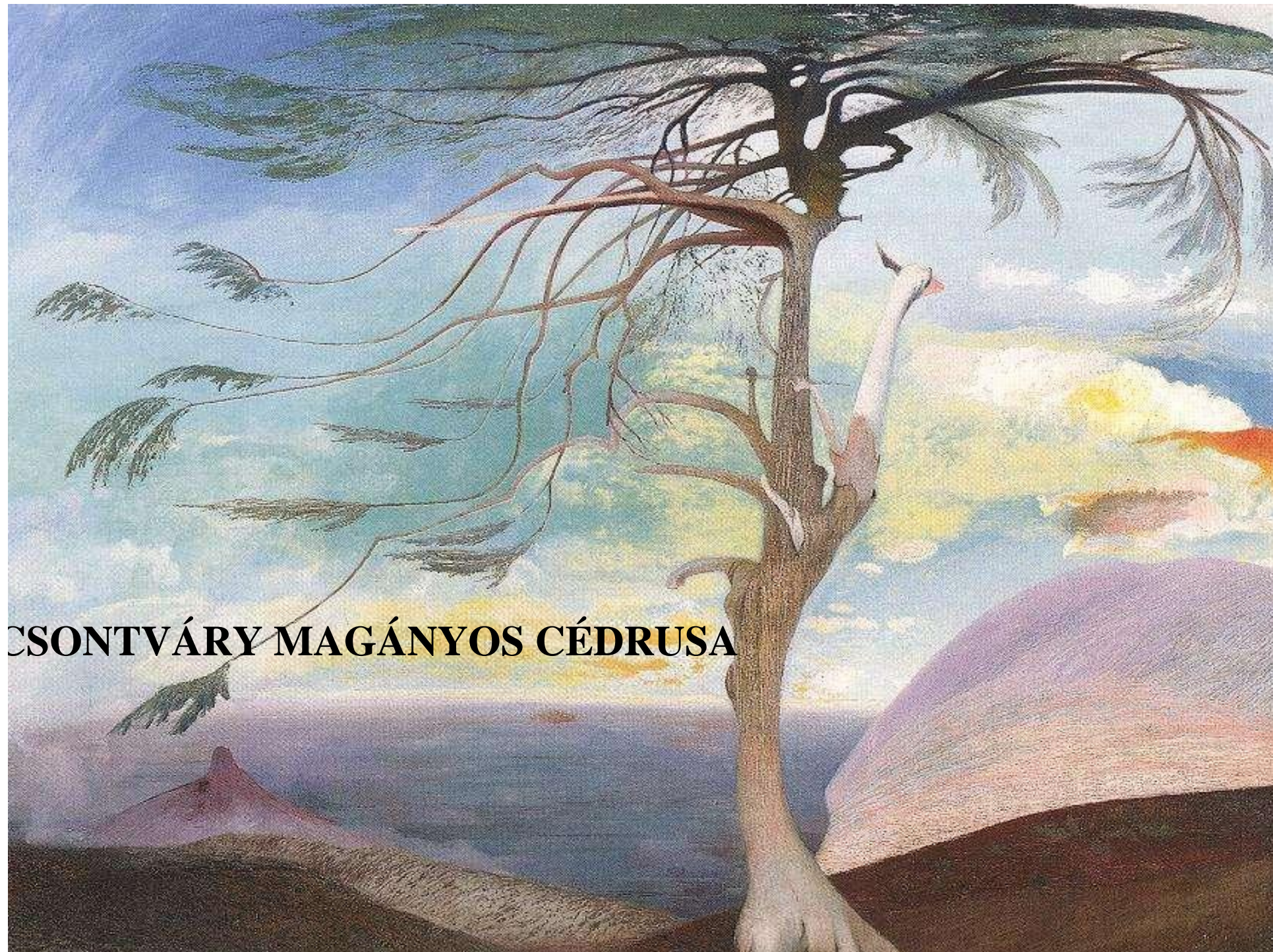

- A tesztet Hermann Rorschach svájci pszichiáter fejlesztette ki az 1920-as években. Magyarországon Mérei Ferenc vezetett be.
- A teszt 10 darab rögzített kivitelű táblából áll, melyeken tintafoltok – 5 egyszínű, 2 fekete illetve vörös és 3 színes – találhatóak.

Pór Bertalan:
Wetzler közjegyző

CSONTVÁRY MAGÁNYOS CÉDRUSA

A személyiséget az embernek magának kell megcsinálnia, mert az sehol azelőtt nem volt, és azt nem kapja sehonnan, és ez benne a nagy.

Az együttműködés

– A tanár tennivalói

– megértés / empátia

– célok tisztázása,

– célok lebontása

– értékrend –elvárások

– együttműködés

– A diák(ok) tennivalói

– saját célok tisztázása

– együttműködés

– Nehézségek
felvállalása

Az empátia

*Mindenik embernek a lelkében dal van,
És a saját lelkét hallja minden dalban.
És akinek szép lelkében az ének,
Az hallja a másik énekét is szépnek.*

(Babits: A második ének)

A személyiség filozófiai elemzése aszketizmus - hedonizmus

- Akár az élvezet falom, akár magamat sanyargatom, az önmagamra való sóvárság körén belül maradok.
- Mindez az én világom. Szűk, csak egyetlen pont. Az én földi gyönyöre, vagy az én földöntúli üdve.
- A világot odaadni a túlvilágért, vagy a túlvilágot a világért. (Hamvas B, Patmosz II.)

A személyiségfejlődés főbb kérdései

- Az élet értelmének megtalálása, jövőkép
- A transzcendenssel való viszony tisztázása
- A feladatok és út megtalálása
- Megbékélni a múltammal és elfogadni a jelent, mint kiindulási alapot
- Önmagam vállalása

A személyiségfejlődés főbb kérdései

– Jelenlegi helyzetem reális értelmezése

– Az emberi lét pszichés, élettani és társadalmi törvényeinek felismerése

– Hagyományhoz való viszony újragondolása

– Kulturális gyarapodás

A személyiségfejlődés főbb kérdései

- Szerepek elfogadása, átélése és megtanulása
- A hedonizmussal és aszketizmussal való viszony tisztázása
- Értékválasztások
- Az identitás kialakítása, fejlesztése
 - Család, társadalmi rend, vallás,

Buddha 14 figyelmeztetése

1. Az ember legnagyobb ellensége önmaga.
2. az ember legnagyobb butasága a hazugság.
3. Az ember legnagyobb bukása az önteltség.
4. Az ember legnagyobb szenvedése az irigység.
5. Az ember legnagyobb tévedése saját maga elvesztése.
6. Az ember legnagyobb bűne saját szüleinek a feladása.
7. Az ember legsajnáltnivalóbb tulajdonsága, önbizalmának a hiánya.
8. Az ember legnagyobb csodálatra méltóbb tulajdonsága a kudarc után való felemelkedés.
9. Az ember legnagyobb csődje a remény feladása.
10. Az ember legnagyobb kincse saját egészsége.
11. Az ember legnagyobb adósága, az érzelmi adóság.
12. Az ember legnagyobb áldozata a megbocsátás.
13. Az ember legnagyobb hiányossága a tudatlanság.
14. Az ember legnagyobb vigasza a jótékony tett.